

HET KLEINE HART

door BERT BAKKER

De kinderen hielden niet van oom Bastiaan. Ze beschouwden hem tusschen de andere ooms en tantes als een vreemde eend in de bijt. Stil en teruggetrokken leefde hij op kamers, aan den anderen kant van de stad. Zelfs zijn bekendheid als pianist, ook buiten de grenzen, vermocht hem bij de neefjes en nichtjes met hun scherpe critiek niet populair te maken. Hij wilde dat ook niet. Hij was dankbaar als ze hem met rust lieten. Het leven buiten zijn kamers, buiten zijn eigen klein-begrensde leven, liet hem koud. Concerten gaf hij om te kunnen bestaan. Veel lessen wilde hij niet geven. Hij leefde voor zichzelf. „Oom Bastiaan heeft een klein hart,” oordeelden de nichtjes, die het eigenlijk niet hebben konden, dat hij onverschillig bleef voor hun jonge-meisjes-aantrekkelijkheden. „Hij is een egoïst.” En moeders zachte stem, die vertelde, dat oom Bastiaan een groot verdriet met zich droeg, kon hun oordeel niet verzachten. Ze wisten wel de oorzaak van zijn verdriet. Het was natuurlijk om het meisje, waarvan een groot portret boven zijn vleugel hing. Wie het was, daarvan konden ze geen hoogte krijgen. Oom Bastiaan zelf bewaarde er een hardnekkig stilzwijgen over, en moeder wilde er ook niet over spreken. „Oom Bastiaan vindt het niet prettig,” zei ze altijd, als ze er haar naar vroegen. En hem zelf er naar vragen durfden ze niet, sinds hij tegen Liesje eens kort en heftig uitgevallen was, toen ze er over begon. Maar hun oordeel over oom Bastiaan was niet milder geworden. Hij was immers jong en knap en bovendien bekend. Waarom deed hij dan zoo? Waarom praatte hij nooit eens met hen over z'n reizen of z'n concerten? Zijn stugheid en teruggetrokkenheid kwamen niet voort uit zijn kunstenaar-zijn. Want dat moesten ze in hem prijzen, oom Bastiaan had nooit gepoogd, groot te doen of interessant. „Hij ziet zijn gave niet anders dan als een geschenk van God,” had moeder eens verteld. „En zijn verdriet heeft zijn kunst voortdurend inniger gemaakt en rijker.” En toch, hun eindoordeel was altijd: „Oom Bastiaan heeft een klein hart. Hij leeft nooit voor anderen. Hij geeft niets om z'n familie.” De kinderen hielden niet van hem. Alleen Miep dacht er anders over. Ze bewaarde haar oordeel voor zichzelf, in haar eigen hart. Maar ze deed nooit mee, oom Bastiaan te becritiseeren.

Zwaar en moe stonden de grachtboomen in den warmen zomermiddag. Het rumoer van de stad drong niet door tot de hooge, rechte huizen. Langzaam fietste Miep over de ongelijke keien, langs het water, dat rimpeloos lag. Ze voelde zich altijd beklemd als ze naar hem toeging. Je voelde je zoo klein tegenover hem. En hij begon nooit te spreken, vroeg nooit iets, deed altijd net of je er niet was. En dan glipte je tenslotte maar weer stil de groote, donkere kamer uit. Hij merkte het tóch niet. Misschien merkte hij het ook wel, maar hij hield je nooit terug. Langzaam haalde ze de bel over, wachtte op Sientje's tragen voetstap. „Oom thuis?” vroeg ze. De meid knikte alleen maar. Ze wist den weg, de trap op en dan aan het andere eind van de breede gang, rechts. Daar lagen zijn kamers, zonloos overdag; alleen 's avonds iets lichter. Het was stil in de kamer. Behoedzaam tikte ze op de deur, wachtte op zijn antwoord. Maar er kwam niets. Toen draaide ze den knop voorzichtig om en keek naar binnen. Voor zijn bureau zat hij. Hij hoorde haar nog niet. Op haar teenen liep ze door de kamer. „Oom,” zei ze, toen ze naast hem stond. Hij keek op, vragend.

326

„Oom,” begon ze weer, „ik kwam vragen, of Kees het „Italiaansche Concert” van Bach van u mag leenen.” „Waarom komt hij er zelf niet om?” vroeg hij kort. „Ik weet het niet, hij vroeg me gister al of ik het doen wou; vanmiddag heb ik hem niet meer gezien.” „Ik zal het je zoo geven. Even dit afmaken.” Hij boog zich weer over z'n werk. Ze wachtte, liep terug de kamer in, bleef toen staan voor den grooten glanzenden vleugel, waarboven het portret. Vreemd, peinsde ze, dat oom er nooit meer over wou spreken. Maar hij kon toch geen klein hart hebben, als hij altijd nog verdriet om haar had. Het was nog een jong meisje. Hoe kwam het toch, dat ze er niets van wisten? Het kon nog niet lang geleden zijn, een paar jaar misschien. Ze wist wel, dat oom Bastiaan vier jaar geleden in Utrecht had gewoond. In dien tijd zagen ze hem nooit. Na een jaar was hij teruggekomen in de stad, had z'n oude kamers weer gehuurd en ze precies zoo ingericht als vroeger. Dat herinnerde ze zich nog wel. Alleen één ding was nieuw geweest: het portret. En oom Bastiaan was stiller geworden nog dan anders. Hij was ook stugger geworden. Vroeger was hij ook stil geweest, maar anders. En toen kenden ze hem niet zoo. Zelf was ze toen pas dertien. Oom zou nu zeker zeven - en twintig zijn. Hij was vaders jongste broer, een nakomertje. Zoó diep was ze in gedachten, dat ze niet gemerkt had, dat hij was opgestaan. Hij legde zijn dunne, lichte handen op haar schouders. Ze merkte een lichte trilling in zijn stem, die — ze hoorde het op dit oogenblik voor het eerst — wonderzacht was. „Jullie noemen me de man met het kleine hart, niet?” vroeg hij langzaam. Ze probeerde te antwoorden, luchtig ontwijkend, maar ze kon niet. Haar keel werd dik, zoó dik, dat het was of ze stikken zou. Hij wachtte niet op haar antwoord. Hij maakte zijn handen los van haar schouders en liep terug naar het raam. Met den rug naar haar toe begon hij te praten: „Ik weet het wel, ik weet het allemaal wel, jullie houden niet van me. Niemand houdt van me. Ze vinden me koud en egoïstisch.” „Dat moet u zoo niet zeggen allemaal, oom,” kwam ze zacht. „O,” dacht ze, „laat hij ophouden, ik weet niet hoe het gaan zal. Het is allemaal zoo vreemd en beklemmend.” Hij keerde zich even om, wees haar een stoel. Zelf keerde hij zich weer naar het raam en begon te vertellen. Ze voelde, dat hij een begin zocht. Toen kwam het. „Je herinnert je nog wel, dat ik vier jaar geleden uit Utrecht weer hierheen kwam. Ik heb daar ruim een jaar gewoond. Het was nadat ik van het conservatorium kwam. Ik hield van Utrecht, vroeger al, en nu wilde ik er studeeren. Het was geen rijk bestaan, dat ik had. Toen grootvader stierf, kreeg ik het iets beter, maar 't was nog vaak hongeriijden. Overigens is het m'n mooiste jaar geweest.” Ze merkte een lichte trilling in zijn stem. Het verwonderde haar, dat oom zoo rustig vertellen kon. Alles wat ze hoorde was nieuw. Hij praatte alweer verder: „We hadden een kunstkring en daar maakte ik kennis met Thera Moor. „Nu zal je misschien denken, dat mijn verhaal romantisch gaat worden, maar het is een heele simpele geschiedenis, die je zult hooren. „Ze was muzikaal; ze had een goede stem en we praatten samen. Al tamelijk gauw kwamen we tot de ontdekking, dat we van elkaar hielden. „En nu komt het gewone liedje van twee menschen, die elkaar wilden voor het leven, en een vader die zijn toestemming weigerde.” Zijn stem werd bitter. Hij zweeg even. Ze keek niet op, wachtte eerbiedig tot hij verder gaan zou. „Ik ben bij hem geweest en heb getracht hem te overtuigen. Maar hij bleef weigeren. Het was omdat ik geen waarborg kon geven voor een leven zooals Thera het gewend was. Uit liefde voor zijn kind kon hij zijn toestemming niet geven. Tegen anderen zei hij, dat hij het vertikte, zijn dochter te geven aan een artiest, die tóch wel mislukken zou. „Na dat bezoek hebben Thera en ik elkaar niet meer gezien, tenminste. . . .” Hij maakte den zin niet af, wachtte even. „Ze kwam niet meer op den kring. We hielden ook geen briefwisseling met elkaar. Ik heb van haar maar één brief.

Een kleine brief, waarin ze alleen schreef, dat ze niet tegen haar vader wilde opstaan, maar dat ze wachten kon. Want dat het goed zou worden, daaraan twijfelde ze niet.

„De maanden, die toen volgden, waren moordend. Ik weet niet, hoe ik ze doorgekomen ben. Alléén heb ik geleefd, zonder vrienden. Als ik toen m'n kunst niet had gehad. En...” vervolgde hij zachter... „als ik toen God niet had gehad.

„Je zou misschien denken, dat ik vreeselijk opstandig werd, maar ik kon er stil onder zijn. Dat was nog het geloof van je grootmoeder, dat in me werkte. Ze heeft ons vroeger zóó blindelings en overgegeven in Hem leeren vertrouwen, dat het niet in me opkwam, Hem er aansprakelijk voor te stellen.

„Natuurlijk was het moeilijk. En lang niet altijd was ik even berustend, maar de overtuiging, dat we voor altijd een verbond hadden gesloten, maakte, dat ik er toch stil onder bleef.”

In de kamer stond een stilte.

Hij draaide zich om van het raam, ging tegenover haar zitten.

Was dit oom Bastiaan, die haar zóó gesloten en verkild kon vertellen van zijn verdriet?

Ze voelde de tranen achter haar oogen.

Zijn stem was wonder-zacht, toen hij verder vertelde.

„Na een les kwam ik op een avond thuis en vond een brief van Thera's vader. Er stond niet veel in. Alleen, dat ze ziek was. Hij vroeg of ik komen wou. Wat er gebeurd was en wat er komen zou, wist ik niet, maar dat het erg moest zijn, begreep ik. Ik zal je niet vertellen het gesprek tus-schen Thera's vader en mij. Ook niet wat gebeurd is, toen ik later bij Thera kwam. Ik kan je alleen zeggen, dat we ons verbond zóó hebben bevestigd, dat het altijd zal blijven bestaan. Het is een verbond voor God geweest en ook nu ze weg is, zal ik het niet breken.

„Ze was heel erg ziek, zonder een bepaalde oorzaak. Het verdriet is té sterk geweest.

„Er is buiten haar vader en de dokter en mijn familie niemand, die weet van ons verbond.

„Toen ze haar wegbrachten, uit het huis, ben ik niet mee-geweest. Ik heb haar vader niet weer gezien en ik wil hem ook niet meer zien.

„Een week later ben ik weer hierheen gekomen.

„Dit portret heeft hij me gestuurd.

„Zie je, ik heb geen wrok meer tegen hem; hij is een ge-broken mensch. En ik heb hem alles, om Christus' wil, ver-geweven. Maar ik kan hem niet meer zien.

„Dat ze is weggeteerd van verdriet, weet ook verder nie-mand. Het is een bitter geheim tusschen haar vader en den dokter en mij. Alleen je vader en moeder en de andere ooms en tantes kennen mijn verhaal.

„En ik dacht, dat ik het jullie nu ook kon vertellen. Mis-schien kunnen jullie me nu iets beter begrijpen.

„Zie je — en zijn stem werd sterker — als ik niet zeker wist, dat ik haar weer zien zal, zou het leven zoo moeilijk zijn, maar ik weet, dat we elkaar weer zullen ontmoeten in het nieuwe land. Daarom kon ons afscheid zoo licht zijn.”

Hij zweeg. Hij keek naar het jonge kind tegenover hem.

Twee tranen vielen op haar handen.

„Oom,” zei ze ontroerd, „ik weet niet, waarom u me dit allemaal verteld hebt, maar ik zal het bewaren als een geheim tusschen u en mij. Ik wil het liever niet aan de anderen vertellen. Misschien mag moeder het doen.”

Toen stond ze op.

„Ik ga nu maar,” zei ze zacht, „ik ben zoo dankbaar, dat u me dit verteld hebt, oom.”

Hij hield haar niet terug. Hij antwoordde ook niet meer. Het zachte licht in zijn oogen ontroerde haar.

Op den vleugel stond Thorwaldsens Christus. Zijn witte handen zegenden de kamer.

Ze keerde zich om naar de deur, keek nog eenmaal naar zijn hooge gestalte tegen het raam, sterk en recht in het avondlicht.

Langzaam fietste ze naar huis terug, onder de groote boomen, langs het water.

Het kleine hart — dacht ze ontroerd — wat moest het benijdenswaardig zijn als je hart zóó klein was, dat er alleen maar plaats was voor God en den mensch die je liefhad. Zóó groot, omdat er een liefde en een geloof in woonden, die grenzeloos waren.

Als je zóó was als oom Bastiaan, je verdriet kon over-geweven en zonder haat te koesteren tegen den man, die zijn leven verwoestte en dat van zijn kind, kón het niet anders, of je moest een Christen zijn.

Nu begreep ze, wat moeder bedoelde, als ze zei: „Het is maar goed, dat we niet hoeven af te gaan op het oordeel van de menschen, want Góó ként de harten.”

Kleurig en fleurig is de nationale kleederdracht van de bewoonsters uit Neustadt in het Zwarte Woud.